

Ostražití Šikovní Silní Láskaví Odvážní

Hrdinovia internetu.

Vitajte v študijnom programe Hrdinovia internetu, ktorý vznikol vďaka spolupráci medzi Googlom, organizáciou The Net Safety Collaborative a združením Internet Keep Safe Coalition (iKeepSafe.org). Tento dokument je súčasťou programu Hrdinovia internetu, ktorý bol vyvinutý s cieľom naučiť deti zručnosti, ktoré im pomôžu správať sa na internete bezpečne a zodpovedne.

Program Hrdinovia internetu poskytuje pedagógom nástroje a metódy potrebné pri učení základov digitálnej bezpečnosti a občianstva. Tento rok sme do programu pridali šesť nových aktivít podporujúcich mediálnu gramotnosť. Učebné plány programu sa zameriavajú na tie najdôležitejšie poznatky, pomocou ktorých môžu pedagógovia pripraviť žiakov, aby sa stali úspešnými občanmi nášho prepojeného sveta a správali sa v ňom bezpečne. Tieto lekcie sú doplnené o podporné gamifikačné techniky. Jednou z nich je aj dobrodružná online hra Interland (g.co/Interland), vďaka ktorej je učenie sa digitálnej bezpečnosti a občianstva interaktívnou a zábavnou skúsenosťou – podobne ako samotný internet.

Päť základných tém digitálneho občianstva a bezpečnosti z kódexu hrdinov internetu:

- **Zdieľaj s rozumom (buď internetový Ostražiteľ)**
- **Nenaľej fejkom (buď internetový Šikovník)**
- **Chráň si svoje tajomstvá (buď internetový Silák)**
- **Láskavosť je cool (buď internetový Láskavec)**
- **Ak máš pochybnosti, porad' sa (buď internetový Odvážlivec)**

Lekcie sú vhodné hlavne pre žiakov 2. až 6. ročníka, avšak tento program tiež poslúžil pedagógom so staršími aj mladšími žiakmi. Ocenia predovšetkým slovník kľúčových slov, diskusia v triede (starší i mladší) a hranie hier. Odporúčame vám experimentovať, aby ste zistili, čo pre vašich žiakov funguje najlepšie, či už to bude realizácia kompletného študijného programu, alebo podrobné prebratie jednej či dvoch lekcií, ktoré majú pre vaše učebné prostredie najväčší význam.

Organizácia International Society of Technology in Education (ISTE) vykonala nezávislý audit programu Hrdinovia internetu. Ten dospel k záveru, že ide o zdroj, ktorý pripravuje mladých žiakov na splnenie štandardov organizácie ISTE pre študentov z roka 2019. Organizácia ISTE udelila programu Hrdinovia internetu ocenenie Seal of Alignment za pripravenosť.

Program Hrdinovia internetu a hra Interland sú dva z viacerých zdrojov, ktoré rodiny a pedagógovia môžu využiť pri učení o zodpovednom používaní internetu. Ďalšie zdroje Googlu pre pedagógov a rodiny, ako sú snímky Pear Deck s aktivitami, videá so školiacimi materiálmi pre pedagógov, stiahnuteľné materiály pre triedu a rodinná príručka a tipy, nájdete na g.co/BelInternetAwesome.

Obsah

Sprievodca pedagóga	4
1. zdroj: Šablóna e-mailu a listu pre rodičov	
2. zdroj: Časté otázky	
1. lekcia: Zdieľaj s rozumom	9
1. zdroj: Kedy nezdieľať	
2. zdroj: Koho profil to vlastne je?	
3. zdroj: Ako nás vidia ostatní?	
4. zdroj: Zachovaj to v súkromí	
5. zdroj: Tak som to nemyslel(a)!	
6. zdroj: Rámcovanie	
7. zdroj: Interland: Hora ostražitosti	
2. lekcia: Nenalet' fejkom	29
1. zdroj: Nenalet' na nástrahy phishingu!	
2. zdroj: Kto v skutočnosti si?	
3. zdroj: Niečo o botoch	
4. zdroj: Je to skutočne pravda?	
5. zdroj: Ako na internete rozpoznať dezinformácie	
6. zdroj: Interland: Rieka reality	
3. lekcia: Chráň si svoje tajomstvá	59
1. zdroj: Ako vytvoriť skvelé heslo	
2. zdroj: Nechaj si to pre seba	
3. zdroj: Interland: Veža pokladov	
4. lekcia: Láskavosť je cool	67
1. zdroj: Neprehliadaj bezprávie	
2. zdroj: Možnosti pre zástancu	
3. zdroj: ... reaguj však slušne!	
4. zdroj: Pozor, ako to vravíš	
5. zdroj: Rob, čo je vhodné	
6. zdroj: Ako slová menia zmysel	
7. zdroj: Interland: Kráľovstvo láskavosti	
5. lekcia: Ak máš pochybnosti, porad' sa	87
1. zdroj: Kedy požiadať o pomoc	
2. zdroj: Nahlás to aj online	
3. zdroj: Čo znamená správať sa odvážne?	

Časté otázky

Je nevyhnutné pred hrou Interland dokončiť lekcie?

Nie, absolvovanie lekcií pred hraním hry Interland však odporúčame. Hru je najlepšie použiť na upevnenie znalostí o témach, ktoré sú súčasťou študijného plánu. Okrem toho je zábavnejšie, keď žiaci môžu diskutovať, zhovárať sa a prinášať svoje nápady ešte pred tým, ako sa začnú hrať.

Vyžaduje program Hrdinovia internetu, aby mali žiaci účet Google?

Nie. Program Hrdinovia internetu je k dispozícii pre všetkých. Stačí prejsť na príslušný web. Nevyžaduje sa heslo, e-mailová adresa, ani iný spôsob prihlásenia sa.

Aké zariadenia sú kompatibilné s hrou Interland?

Interland funguje v ľubovoľnom zariadení s internetovým pripojením a webovým prehliadačom. To znamená, že pri absolvovaní programu Hrdinovia Internetu vám pomôže väčšina stolných počítačov a laptopov, tabletov alebo mobilných telefónov.

Aké odkazy môžem použiť?

- Domovská stránka programu Hrdinovia internetu je na g.co/BelInternetAwesome.
- Hra Interland je k dispozícii na g.co/Interland.
- Študijný plán programu Hrdinovia internetu nájdete na g.co/BelInternetAwesomeEducators.
- Zdroje pre rodiny sú k dispozícii na g.co/BelInternetAwesomeFamilies.

Potrebujem špeciálne školenie alebo musím byť učiteľ špeciálneho typu?

- Prvá vec: každý učiteľ základnej školy môže učiť tento študijný plán svojich žiakov. Nevyžaduje sa žiadne špeciálne školenie.
- Okrem toho: každý učiteľ je špeciálny. :)

Pre ktorý ročník je program Hrdinovia internetu najvhodnejší?

Kompletný program vrátane študijného plánu, hry a zdrojov na webe bol navrhnutý pre žiakov druhého až šiesteho ročníka (vek 7 až 12 rokov). Učitelia si však môžu študijný plán prispôbiť tak, aby jeho témy boli užitočné pre všetky ročníky.

Čo deti učí hra?

Hra upevňuje znalosti pojmov študijného plánu. Žiaci si v nej môžu vyskúšať správne digitálne postupy prostredníctvom hrania a v bezpečnom vzdelávacom prostredí pochopia, ako prebiehajú digitálne interakcie (a aké majú dôsledky).

Je možné jednotlivé lekcie použiť v Učebni Google?

Áno, áno a ešte raz áno. Hru Interland môžete pripojiť ku konkrétnym triedam alebo sekciám, prípadne môžete zdroje sprístupniť všetkým žiakom vo forme oznámenia triede.

Je k dispozícii zdieľaný priečnik alebo web s jednoducho dostupnými pracovnými zošitmi pripravenými na premietanie na tabuľu?

Áno, v podobe súprav prezentácií. Pri najnovších aktualizáciách sme spolupracovali so spoločnosťou Pear Deck a pripravili sme študijný plán v podobe súprav snímok, ktoré je možné jednoducho prezentovať, distribuovať a zdieľať. Nájdete ich na g.co/BelInternetAwesomeEducators.

Ak chcem použiť tento program, musím byť odborníkom na digitálne občianstvo?

Vôbec nie. Študijný plán bol navrhnutý tak, aby ho mohol využiť ľubovoľný učiteľ a učiť podľa neho vo svojej triede. Ak však máte záujem o oprášenie vedomostí alebo naučenie sa niečoho nového o digitálnej bezpečnosti a občianstve, môžete absolvovať online kurz pre pedagógov, ktorý je k dispozícii na g.co/OnlineSafetyEduTraining.

Je študijný plán programu Hrdinovia internetu prispôsobený štátnym vzdelávacím štandardom?

To je veľmi dobrá otázka. Áno. Áno, je. Študijný plán je v súlade so štandardmi organizácie ISTE (International Society for Technology in Education) aj AASL (American Association of School Librarians).

Môžu si žiaci uložiť svoj postup v hre Interland?

V aktuálnej verzii to nie je možné a pravdepodobne sa to ani nezmení. Program Hrdinovia internetu nevytvára ani neukladá údaje umožňujúce zistenie totožnosti, teda ani súbory s uloženým postupom. Dôvodom je, že sme úmyselne chceli vytvoriť prostredie dostupné pre všetkých, a preto prístup k nemu nevyžaduje použitie účtu, ani prihlásenie sa či zadanie hesla.

To je v poriadku, avšak viacero žiakov je hrdých na to, že dokončili hru, a na to, čo sa v nej naučili.

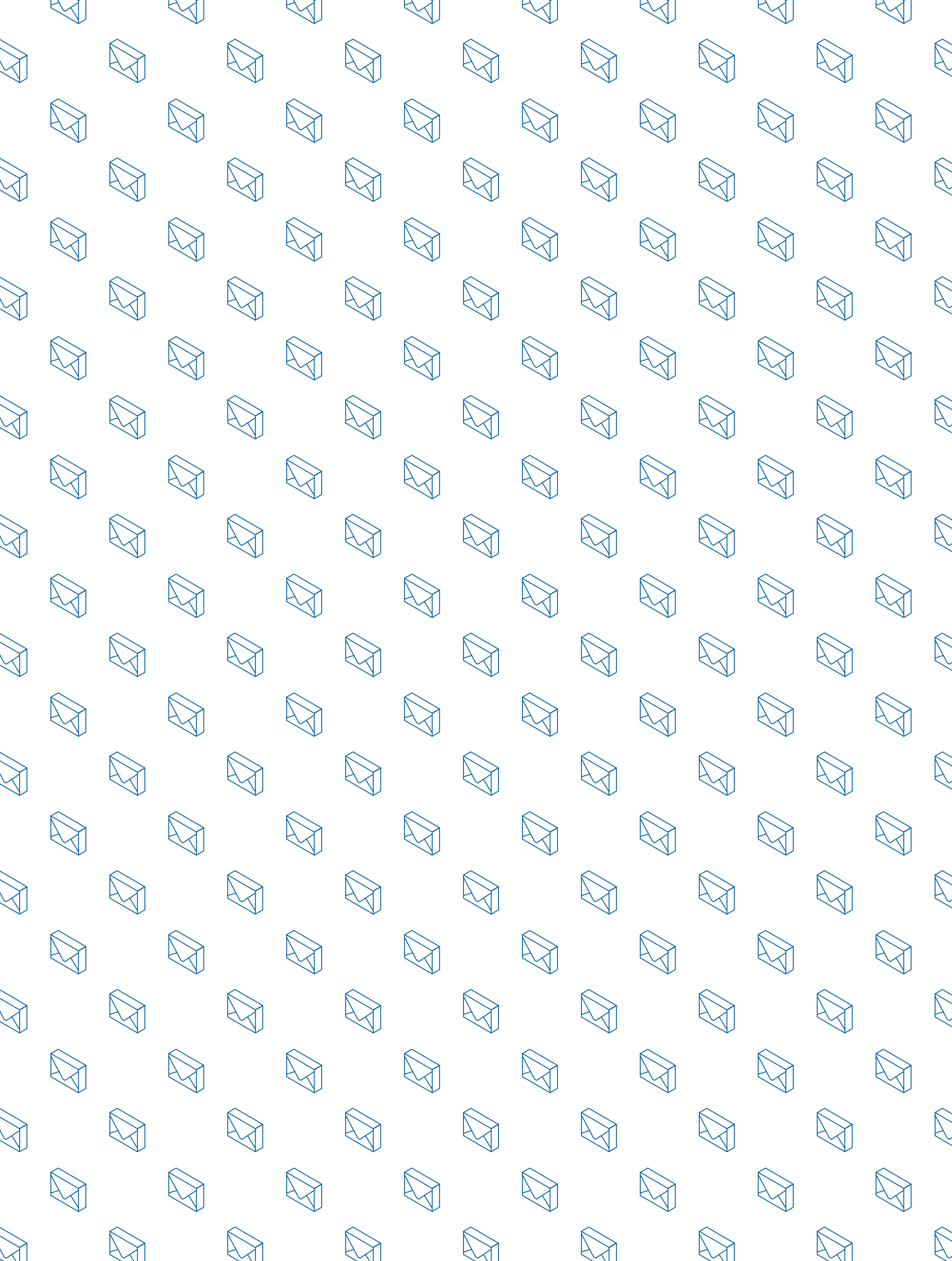
Rozumieme vám, a preto sme vytvorili upraviteľnú šablónu certifikátu, do ktorej môžete zadať meno žiaka a vytvoriť tak prispôsobený certifikát o dokončení kurzu. Ten následne môžete vytlačiť a darovať ho žiakovi.

Kde nájdem ďalšie zdroje pre pedagógov?

Všetky materiály pre pedagógov programu Hrdinovia internetu nájdete na stránke so zdrojmi na g.co/BelInternetAwesomeEducators.

Existuje online komunita programu Hrdinovia internetu, kde používatelia zdieľajú svoje nápady a navzájom si pomáhajú?

Áno! (A my ju jednoducho milujeme.) Často sa delíme o nápady a interagujeme s učiteľmi na Twitteri. Ak sa chcete dozvedieť viac o programe Hrdinovia internetu a ďalších témach, sledujte náš účet @GoogleForEdu.

Zdieľaj s rozumom

Ako chrániť seba a svoju reputáciu na internete

Prehľad lekcie

1. aktivita: **Kedy nezdieľať**
2. aktivita: **Koho profil to vlastne je?**
3. aktivita: **Ako nás vidia ostatní?**
4. aktivita: **Zachovaj to v súkromí**
5. aktivita: **Tak som to nemyslel(a)!**
6. aktivita: **Rámcovanie**
7. aktivita: **Interland: Hora ostražitosti**

Témy

Učitelia a rodičia chápu, ako rané chyby v digitálnom svete môžu ublížiť a poškodiť reputáciu a súkromie. Náročnejšie už je presvedčiť deti, že keď dnes zdieľajú zdanlivo neškodný príspevok, môže ho niekto zajtra alebo neskôr v budúcnosti pochopiť nesprávne, a to aj ľudia, na ktorých pri zdieľaní ani nepomysleli.

Tieto aktivity používajú konkrétne príklady a provokatívne diskusie, aby naučili mladých žiakov udržať si bezproblémový internetový profil. Pomôže im s tým správa ochrany súkromia a ochrana osobných údajov.

Ciele pre žiakov

- ✓ **Vytvoriť a udržať si** dobrú reputáciu na internete aj mimo neho
- ✓ **Rešpektovať** hranice súkromia druhých, aj keď sa líšia od našich vlastných
- ✓ **Pochopiť** možný vplyv zlej stopy zanechanej v digitálnom svete
- ✓ **Naučiť sa požiadať** o pomoc dospelú osobu pri riešení zložitých situácií

Dodržiavané štandardy

Štandardy organizácie ISTE pre pedagógov: 1a, 1b, 2a, 2c, 3b, 3c, 3d, 4b, 4d, 5a, 6a, 6b, 6d, 7a

Štandardy organizácie ISTE pre žiakov z roka 2016: 1c, 1d, 2a, 2b, 2d, 3b, 3d

Vzdelávacie štandardy organizácie AASL: I.a.1, I.b.1, I.c.1, I.d.3, I.d.4, II.a.2, II.b.1, II.b.2, II.b.3, II.c.1, II.c.2, d.2., III.a.1, III.a.2, III.a.3, III.b.1, III.c.1, III.c.2, III.d.1, III.d.2, IV.a.1, IV.a.2, V.a.2, VI.a.1, VI.a.2, VI.a.3

Zdieľaj s rozumom

Slovník

Ochrana súkromia na internete: široký pojem, ktorý zvyčajne znamená schopnosť ovládať, aké informácie o sebe na internete používateľ zdieľa a kto ich môže vidieť a zdieľať.

Digitálna stopa (alebo prítomnosť v digitálnom svete): digitálna stopa predstavuje všetky informácie, ktoré sú o používateľovi dostupné na internete. Patrí sem čokoľvek od fotiek, zvukových nahrávok, videí a textov až po označenia páči sa mi a komentáre zverejnené na profiloch priateľov. Podobne ako po nás zostávajú stopy na zemi, keď po nej kráčame, zanechávame stopu aj každým jedným príspevkom zverejneným na internete.

Reputácia: myšlienky, názory, dojmy alebo presvedčenia, ktoré o používateľovi majú iní ľudia. Ide o niečo, o čom používateľ nemôže mať úplnú istotu, ale obvykle chce, aby bola jeho reputácia pozitívna alebo dobrá.

Osobné údaje: informácie, ktoré identifikujú konkrétnu osobu. Patria sem meno, adresa, telefónne číslo, rodné číslo, e-mailová adresa atď. Označujú sa tiež ako citlivé údaje. Zdieľanie týchto údajov na internete je potrebné si poriadne rozmyslieť.

Nadmerné zdieľanie: zdieľanie príliš veľkého množstva obsahu na internete. Obvykle ide o zdieľanie príliš veľkého množstva osobných údajov alebo jednoducho o zdieľanie priveľa informácií o sebe v určitej situácii alebo konverzácii na internete.

Nastavenia: predstavujú oblasť v určitej digitálnej službe, aplikácii, na webe atď., kde môžete definovať alebo upraviť, čo zdieľáte a ako je spravovaný váš účet vrátane nastavení ochrany súkromia.

Stereotyp: príliš zjednodušený obraz určitej osoby, skupiny alebo veci, prípadne názor na ne, ktorému ľudia väčšinou veria.

Interpretácia: spôsob, akým ľudia rozumejú určitej správe, či význam, ktorý si z nej odnesú.

Kontext: informácie doplňujúce konkrétnu správu či čokoľvek, čo zároveň vidíme a pomáha nám to danú správu pochopiť. Kontext môže zahŕňať miesto, kde sa správa zobrazuje, čas jej zobrazenia alebo osobu, ktorá ju komunikuje.

Reprezentácia: obraz, symbol alebo popis, ktorý prezrádza veľké množstvo informácií (alebo vyjadruje pravdivé posolstvo) o určitej veci, osobe alebo skupine.

Rámec: keď vytvoríte fotku alebo video krajiny, osoby alebo predmetu, rámec definuje časť, ktorú vidia diváci. Časť, ktorú ponecháte mimo rámca, diváci neuvidia.

Kedy nezdieľať

Žiaci sa rozdelia do párov a porovnajú si vymyslené tajomstvá. Cieľom je, aby začali uvažovať o oblastiach, kde je potrebné chrániť si súkromie.

Ciele pre žiakov

- ✓ **Pochopiť**, aké druhy osobných údajov by mali zostať súkromné
- ✓ **Uvedomiť si**, že je dôležité rešpektovať rozhodnutia o ochrane súkromia každej osoby

Pozhovárajme sa

Prečo na ochrane súkromia záleží?

Naša digitálna stopa reprezentuje náš obraz na internete. Patria sem fotky, zvukové nahrávky, videá, texty, označenia páči sa mi aj komentáre zverejnené na profiloch priateľov. Tak ako je dôležité pôsobiť pozitívne v offline svete (napríklad v škole), je dôležité zachovať pozitívny dojem aj na internete.

Internet zjednodušuje komunikáciu s rodinou, priateľmi a ľuďmi, s ktorými máme spoločné záujmy. Posielame správy, zdieľame fotky a pripájame sa ku konverzáciám v sociálnych sieťach, pričom niekedy nerozmýšľame nad tým, kto ďalší to môže vidieť. Obrázok alebo príspevok, ktorý dnes považujeme za zábavný a neškodný, môžu hneď zajtra alebo neskôr v budúcnosti vidieť a pochopiť odlišne ľudia, s ktorými sme ani nepočítali. Keď už je raz niečo zverejnené, je ťažké to vziať späť.

Na čo je dobré pamätať:

- Ako všetko na internete, aj našu digitálnu stopu môžu vidieť ľudia, ktorých sme nikdy nestretli.
- Keď už je nejaká informácia o nás zverejnená na internete, môže tam zostať navždy. Môžeme to prirovnať k tomu, keď je niečo napísané permanentnou fixkou: čo ňou napíšeme, nie je možné nikdy vymazať. Nepomôže nám zistenie, že sme v skutočnosti chceli napísať niečo iné.

Preto na ochrane súkromia záleží. Môžeme ho chrániť tým, že budeme zdieľať iba veci, o ktorých zdieľaní nepochybujeme. Inými slovami, pri zverejňovaní a zdieľaní obsahu na internete máme postupovať opatrne. Prečo ešte môže byť ochrana súkromia dôležitá?

Cenná schopnosť je tiež vedieť, kedy nezdieľať – nereagovať na príspevok, fotku alebo komentár druhého používateľa, či nezdieľať niečo, čo nie je pravda. Každý už určite niekedy počul heslo „než niečo zverejníš, dobre si to rozmysli“. Ide totiž skutočne o dobrú radu. Keď chceme rešpektovať súkromie vlastné aj ostatných, je dôležité uvažovať nad tým, kedy zverejniť určitý príspevok, kto ho môže vidieť, aký vplyv môže mať na nás a ostatných, prípadne kedy ho vôbec nezdieľať.

Niekoľko otázok, o ktorých je možné ďalej diskutovať (tieto otázky môžete tiež dať žiakom ako úlohu, aby o nich diskutovali doma s rodinou):

- Kedy je v poriadku zdieľať fotku alebo video zobrazujúce niekoho iného?
- Prečo je tak ťažké udržať tajomstvá?

[Pokračovanie na ďalšej strane →](#)

- Je za určitých okolností v poriadku prezradiť tajomstvo, ktoré nám niekto zveril?
- Čo je správne urobiť v situácii, keď priateľ, na ktorom nám záleží, zverejňuje niečo, čo v nás vyvoláva pocit, že je v nebezpečí? Než prezradíme jeho tajomstvo, mali by sme mu prezradiť, že nad tým uvažujeme? Mali by sme mu povedať o svojich obavách?

Aktivita

1. Vymysli si tajomstvo

Každý by si mal vymyslieť určité tajomstvo (nie skutočné).

2. Povedz to svojmu partnerovi

Dobre, máte pripravené svoje tajomstvá? Teraz sa rozdeľte do párov, podel'te sa navzájom o svoje tajomstvá a diskutujte o nasledujúcich troch otázkach:

- Podelili by ste sa o toto tajomstvo s niekým?
- S kým by ste sa podelili o svoje tajomstvo a prečo?
- Ako by ste sa cítili, keby niekto prezradil vaše tajomstvo bez vášho súhlasu?

3. Povedz to triede

V poslednom kroku každý žiak prezradí celej triede svoje vymyslené tajomstvo a svoj názor na jeho zdieľanie. Trieda môže diskutovať o svojich odpovediach na otázky uvedené vyššie.

Získané poznatky

Tajomstvá sú iba jedným typom osobných údajov, ktoré chceme držať v súkromí alebo ktoré chceme zdieľať iba s dôveryhodnými členmi rodiny a priateľmi. Keď sa o svoje tajomstvo podelíme, strácame kontrolu nad tým, ku komu sa dostane. Aké ďalšie údaje by sme mali pozorne ochraňovať?

- adresa domova a telefónne číslo;
- e-mailová adresa;
- heslá;
- používateľské mená;
- školské úlohy a ďalšie dokumenty, ktoré vytvoríme.

Koho profil to vlastne je?

Žiaci si naštudujú niekoľko osobných údajov o fiktívnej osobe, aby sa o nej následne pokúsili odvodiť ďalšie informácie.

Ciele pre žiakov

- ✓ **Identifikovať** spôsoby, ktorými je možné na internete vyhľadávať informácie o druhých ľuďoch
- ✓ **Zvážiť**, ako si vytvárame názory na ľudí, keď niečo zverejňujú na internete
- ✓ **Určiť** presnosť informácií a identifikovať rozdiel medzi domnienkou, názorom a faktom

Pozhovárajme sa

Ako získavame (domnelé) vedomosti

Na internete je možné nájsť veľké množstvo osobných údajov. Niektoré z nich vedú k tomu, že si o ľuďoch vytvárame názory alebo domnienky, ktoré sa neskôr ukážu byť nepravdivé. Preskúmame nasledujúce otázky:

- Čo môžeme zistiť o určitej osobe na základe jej osobných údajov?
- Čo môžeme odhadnúť na základe osobných údajov, aj keď to nemôžeme vedieť s istotou?
- Vieme, ako bola získaná určitá informácia? Ako môžeme identifikovať jej zdroj?

Aktivita

Potrebné materiály:

• Súbory internetových aktivít niekoľkých fiktívnych alebo skutočných osobností.
Rozdajte pracovné zošity *Koho profil to vlastne je?* alebo – ak ich žiaci majú vyplniť doma a priniesť ďalší deň – vyberte príklady podľa týchto tém:

- účty rodinných príslušníkov (prípadne celebrit, ak to zodpovedá veku) na sociálnych médiách;
- vytlačené denníky histórie prehliadania;
- zápisníky alebo zariadenia, na ktorých možno napísať krátku úlohu.

1. Pozorné preskúmanie osoby

Ak sa rozhodnete použiť zoznamy uvedené v pracovnom zošite, každý dostane kópiu na preštudovanie. Ak príklady vyberáte s celou triedou, vyberte tri osoby, ich údaje vložte do podobných zoznamov ako v pracovnom zošite, a zaistite, aby každý dostal kópiu a prečítal si ju.

2. Napísanie popisu

Rozdeľte triedu do skupín a každej skupine pridajte jednu postavu alebo osobu. Každá skupina napíše stručný popis „svojej“ osoby ako odpoveď na otázku: „Kto si myslíte, že to je?“

3. Odhalenie pravdy

A teraz si povieme o našich postavách pravdu (dbajte, aby pred týmto odhalením mali všetky skupiny napísaný svoj popis):

- **Kristína** je v poslednom ročníku strednej školy. Budúci rok pôjde na vysokú. Dúfa, že vyštuduje chemické inžinierstvo a nakoniec si zriadi vlastnú firmu. K jej hlavným záujmom patrí rodina, dobrovoľníctvo, populárna kultúra a móda.
- **Jana** je hlavnou nadhadzovačkou stredoškolského bejzbalového tímu. Má 15 a žije v Bratislave. Má mladšiu sestru, ktorá má osem rokov. K jej hlavným záujmom patrí bejzbal, štúdium umenia, hranie na gitaru a trávenie času s priateľmi.
- **Róbert** má 14. Práve sa stal súčasťou futbalového tímu a má dve mačky. Veľmi dobre kreslí a cez víkendy rád stavia robotov. K jeho hlavným záujmom patria technológie, jeho futbalový tím, zvieratá a práva zvierat.

4. Diskusia

Ktoré z vašich odhadov boli správne a ktoré nie? Prečo, prípadne prečo nie? Čo ste sa v tejto aktivite naučili?

Získané poznatky

Keď vidíme príspevky, komentáre a fotky druhých ľudí, vytvárame si o nich domnienky, ktoré nie sú vždy správne. To platí obzvlášť vtedy, ak daného človeka nepoznáme. Dôvodom je, že obsah, ktorý vidíme na internete, tvorí iba časť osobnosti človeka a toho, na čom mu záleží. Pri zdieľaní obsahu sa ľudia môžu pretvarovať alebo môžu vyjadrovať iba svoje dočasné pocity v okamžiku zverejnenia. Nemôžeme skutočne spoznať druhých ľudí, kto sú a ako sa cítia, pokiaľ ich nespoznáme osobne – a aj v takom prípade to trvá dlho!

Koho profil to vlastne je?

Nižšie si prečítajte zbierku online aktivít danej osoby. Na základe toho, čo tu vidíte, napíšte krátku charakteristiku tejto osoby – čo má rada, čo naopak nemá rada a na čom jej najviac záleží?

Kristína

Fotky z plesu! Vyzeráte dobre, kamaráti!

 Najlepšie recepty na vyrážky

Môj malý brat Andrej je STRAAAŠNE otravný. Možno je mimozemšťan

 Pokuta za rýchlosť

 Konferencia mladých dizajnérov na Univerzite Komenského

KONEČNE SOM VIDELA NOVÝ FILM SPY WARS. Omg dokonalé!

Jana

Vyhrali sme! Už zostáva len jeden zápas pred majstrovstvami. Musím ešte trénovať nadhody.

Neznášam školské večierky. #nikamnejdem

 Vedecké gymnázium, Bratislava

 10 znakov toho, že sa vám rodičia snažia zničiť život

Túto sobotu idem s otcom na ryby na Zlaté piesky! Bude to skvelé

 Depeche Mode na Pasienkoch

Róbert

 Burgery u Barneyho

Nedal som víťazný gól, šľaka. Ešteže to bola remíza.

 25 fotiek šteniatok

 Stredná škola Nezábudkova – stužková

Pozrite si web môjho kamaráta! Veľkú časť kódu som vytvoril ja.

Nové najvyššie skóre!! Pecka. Milujem hry.

Ako nás vnímajú ostatní?

Žiaci preskúmajú, ako by rôzni ľudia – rodičia, zamestnávateľia, priatelia, polícia – vnímali osobu z predchádzajúcej aktivity.

Ciele pre žiakov

- ✓ **Pochopiť** perspektívy druhých ľudí pri rozhodovaní sa, či budeme určité informácie zdieľať online
- ✓ **Zvážiť** následky zverejnenia osobných údajov: čo zdieľame sa stane súčasťou našej reputácie a môže to s nami byť ešte veľmi dlho
- ✓ **Rozvinúť** cieľ proaktívne si vytvárať dobrú reputáciu na internete

Pozhovárajme sa

Nový uhol pohľadu

Informácie, ktoré sú súčasťou digitálnej stopy, môžu druhým o nás prezradiť viac, než by sme chceli – a následky môžu byť závažné.

Pozrime sa ešte raz na uvedený profil, tentokrát z uhla pohľadu danej osoby.

- Domnievate sa, že chcú, aby ostatní poznali všetky tieto ich osobné informácie? Prečo, prípadne prečo nie?
- Akí ľudia tieto informácie môžu vidieť a akí ľudia by ich vidieť už nemali?
- Ako môžu tieto informácie vnímať ďalší ľudia?
- Akým spôsobom môžu ďalší ľudia tieto informácie použiť?

Rôzne situácie vyžadujú rôznu úroveň ochrany súkromia. Medzi základné dobré zvyky ochrany súkromia na internete patrí zamyslieť sa nad tým, ako ďalší ľudia môžu vnímať obsah, ktorý zverejníme.

Aktivita

Potrebné materiály:

- kópia profilov fiktívnych osôb z druhej aktivity pre každého žiaka.

1. Pohľad na vec z nového uhla

Teraz sa rozdelíme do skupín a každá skupina sa zamyslí nad osobou z úlohy tak, ako by nad ňou uvažoval zo svojho pohľadu jeden z nasledujúcich ľudí:

- Rodič
- Kamarát
- Vy sami o 10 rokov
- Tréner
- Polícia
- Zamestnávateľ
- Inzerent

Čo by bolo dôležité pre vás v koži rodiča, riaditeľa školy, trénera, kamaráta atď.? Čo by ste si pomysleli o tejto osobe? Ako by ste použili informácie, ktoré o nej vidíte? Prečiar knite informácie, ktoré by táto osoba podľa vás nechcela, aby ste videli.

2. Prezentácia záverov

Každá skupina predstaví, k čomu dospeli a ako sa rozhodovali o jednotlivých bodoch ochrany súkromia. Môže to byť dobrá príležitosť na hranie rolí, ak je to vhodná aktivita pre vašu skupinu.

3. Diskusia s triedou

Aké najdôležitejšie poznatky ste získali v tejto skupinovej aktivite? Prečo informácie, ktoré sme videli, môžu prezentovať iba neúplný príbeh? Aké môžu byť dôsledky, keď si o nás niekto vytvorí negatívny názor na základe toho, čo nájde na internete?

Získané poznatky

Rôzni ľudia môžu vnímať rovnaké informácie rôznym spôsobom a odvodiť z nich odlišné závery. Nepredpokladajte, že ľudia na internete vás budú vnímať rovnako, ako sa domnievate, že by vás mali vnímať.

Zachovaj to v súkromí

Trieda preskúma štyri rôzne opísané situácie a bude diskutovať o najlepších riešeniach ochrany súkromia pre každú z nich.

Ciele pre žiakov

- ✓ **Naučiť sa**, ako vnímať obavy týkajúce sa ochrany súkromia z pohľadu rôznych ľudí
- ✓ **Pochopiť**, ako rôzne prípady vyžadujú rôznu úroveň ochrany súkromia

Pozhovárajme sa

Prípady ochrany súkromia: čo by ste mali urobiť?

1. prípad: Vašu spolužiačku bodne zvláštny hmyz, v dôsledku čoho sa jej na bruchu objaví škaredá viacfarebná vyrážka. Nechce, aby o tom niekto vedel.

- Majú ostatní ľudia právo vedieť o jej situácii?
- Máte vy právo to ostatným povedať?

2. prípad: Nieкто si píše svoj osobný denník. Druhá osoba si to odfotí a zverejní to na internete.

- Zachovala sa táto druhá osoba nesprávne, keď zverejnila denníkový záznam?
- Ako by ste sa cítili, ak by niekto zverejnil niečo, čo ste nechceli nikomu ukázať?

3. prípad: Nieкто na stránku svojho kamaráta v sociálnych médiách zverejní želanie „Prajem príjemnú dovolenku“.

- Prezradil tento kamarát práve verejne, že daný človek cestuje preč? Chcel tento človek, aby to vedeli všetci?
- Existujú súkromnejšie spôsoby, ako komunikovať (napríklad odoslanie priamej alebo textovej správy)?

4. prípad: Viete, že si jeden žiak vytvoril falošný účet v sociálnych médiách, ktorý vydáva za účet iného žiaka, prezentuje tohto žiaka negatívnym spôsobom a tiež uvádza jeho osobné údaje.

- Má dotknutý žiak právo o tom vedieť?
- Mal by o tom niekto povedať učiteľovi alebo inému dôveryhodnému dospelému? Ako? Čo sa môže stať, ak o tom všetci budú mlčať?
- Nie je zjavné, kto účet vytvoril, ale vy to viete. Mali by ste o tom povedať dospelému, ktorému dôverujete?

Aktivita

Preskúmame štyri situácie a budeme sa zhovárať o tom, ako každá z nich môže vyžadovať odlišné riešenie ochrany súkromia. Rozdelíme sa do štyroch skupín. Každá jedna skupina bude diskutovať o jednej situácii. Potom zase spoločne preberieme, na čo sme prišli.

Získané poznatky

Rôzne situácie vyžadujú rôzne reakcie na internete aj mimo neho. Je vždy dôležité rešpektovať súkromie druhých a ich rozhodnutia, dokonca aj keď by sme sa my rozhodli inak.

Tak som to nemyslel(a)!

Žiaci si vytvoria tričká iba s emodži, ktoré by mali reprezentovať ich osobu. V priebehu aktivity sa naučia, že rôzni ľudia môžu rovnakú správu interpretovať rôzne.

Poznámka pre pedagógov:

Keď nosíme tričko s logom určitej firmy, športového tímu, školy, hudobníka, politika a podobne, sme v skutočnosti chodiacou reklamou. Tričko je médium a zároveň priamy spôsob komunikácie.

Ciele pre žiakov

- ✓ **Spoznať** dôležitosť nasledujúcej otázky: „Ako môžu ostatní vnímať moje poslanstvo inak než ja?“
- ✓ **Zvýšiť povedomie** o vizuálnych prvkoch, ktorými ľudia komunikujú
- ✓ **Pochopiť**, že zdieľaním obsahu na internete vytvárame médiá
- ✓ **Naučiť sa**, čo znamenajú pojmy „kontext“ a „reprezentácia“

Pozhovárajme sa

Už sa vám stalo, že niekto nepochopil to, čo ste povedali, urobili, napísali alebo zverejnili na internete? Nahneval sa niekto na vás alebo bol smutný, takže ste museli vysvetliť, že ste to nemysleli tak, ako to tento človek pochopil?

Niekedy pri komunikácii vieme, čo máme na mysli, ale ľudia, s ktorými komunikujeme, nám nerozumejú, obzvlášť ak nie sme v rovnakom fyzickom priestore. Dôvodom je, že skúsenosti ľudí ovplyvňujú, ako títo ľudia niečomu rozumejú (teda aj obrazom a slovám).

Aby nebolo zmätkov málo, pridáva sa k tomu fakt, že často komunikujeme bez toho, aby sme to vedeli. Informujeme ľudí o tom, kto sme, a vytvárame si o nich názory prostredníctvom vecí, ako je oblečenie, účes a dokonca aj spôsob chôdze a gestikulácia. To nazývame „reprezentácia“, teda vyjadrovanie niečoho o určitej veci, osobe alebo skupine prostredníctvom obrazov, symbolov, štýlu a slov.

Tu je príklad: predstavte si, že prehliadate na internete a uvidíte fotku osoby v športovom drese s logom športového tímu. Pravdepodobne si pomyslíte, že ide o fanúšika daného tímu a pravdepodobne budete mať pravdu. Väčšina z nás totiž rozpoznáva dizajn športových dresov. Vieme, že ide o určitý športový „kód“. Preto aj keď nevieme, o aký tím ide, vieme, že ide pravdepodobne o športový tím.

Čo vás však napadne, keď uvidíte fotku osoby, ktorá má na hlave klobúk v tvare syra? Čo si pomyslíte o tejto osobe? Ak žijete vo Wisconsine alebo ste fanúšikom amerického futbalu, viete, že takzvaná „syrová hlava“ je prezývka fanúšikov tímu Green Bay Packers. Syr na hlave osoby na fotke reprezentoval jej podporu tímu Packers.

Ak nepoznáte „kód“ fanúšikov tímu Packers, možno si pomyslíte, že syrový klobúk je súčasťou kostýmu na Halloween alebo že je jednoducho divný. Možno dokonca budete mať chuť napísať komentár, aký divný je ten klobúk. Tým môžete nahnevať fanúšikov klubu Packers. Oni prirodzene považujú taký komentár za nezdvorilý a budú mať

chuť vám odpovedať rovnako neslušne. Vy sa nahneváte a výsledkom bude niekoľko negatívnych komentárov a urazených ľudí.

Ako teda zaistíme, aby druhí správne pochopili obsah, ktorý zverejňujeme na internete? Jedným spôsobom je vnímať seba ako tvorcu médií, nie iba ako človeka, ktorý niečo komunikuje alebo sa hrá. Vždy, keď vytvoríme na internete profil, pošleme niekomu textovú správu, komentujeme v hernom čete alebo zdieľame obrázok, vytvárame médiá. Podobne ako dobrí tvorcovia médií by sme mali k tvorbe a zdieľaniu médií pristupovať zodpovedne. Než niečo zverejníme, zastavme sa na chvíľu a spýtajme sa: „Akým spôsobom môže druhý človek pochopiť moju správu?“

Aktivita

Potrebné materiály:

- tričko bez potlače (jedno pre každého žiaka);
- tabuľka s emodži (premietaná alebo zverejnená, aby si ju mohol každý pozrieť);
- fixky, farebné ceruzky alebo pastelky, s ktorými je možné kresliť;
- lepiaca páska (alebo iná pomôcka, ktorá umožní vystaviť tričká).

1. Aktivita: Opíš sa pomocou emodži

Teraz si ozdobíme tričká. Táto aktivita nám pomôže premýšľať o sebe ako o šikovných tvorcov médií. Na čisté tričko, ktoré ste dostali, nakreslite emodži, ktoré vás bude reprezentovať. Môžete použiť jedno, dve alebo tri emodži, ale nie viac. Môžete využiť emodži z tabuľky alebo si vymyslieť vlastné.

2. Ukáž a opíš

Rozdeľte sa do dvojíc a skúste uhádnuť, čo emodži na tričku toho druhého o ňom vyjadrujú. Podarilo sa vám uhádnuť to správne alebo si musíte navzájom vysvetliť, čo znamenajú vybrané emodži?

3. Spoznajte sa navzájom

Vystavte tričká okolo miestnosti, aby sa na ne mohol pozrieť každý. Dokážete správne spárovať každé tričko s jeho vlastníkom?

4. Diskusia o tom, čo sme zistili

Čo vám pomohlo pri spájaní tričiek so spolužiakmi? Čo bolo na tom naopak ťažké?

- Čím sa vyznačovali symboly na tričkách, ku ktorým bolo jednoduché nájsť vlastníka? Použilo niektoré emodži veľa ľudí? Použil niektoré emodži iba jeden človek?

Zhodli sa všetci na tom, čo znamená každé emodži? Ako dokáže kontext zmeniť význam emodži?

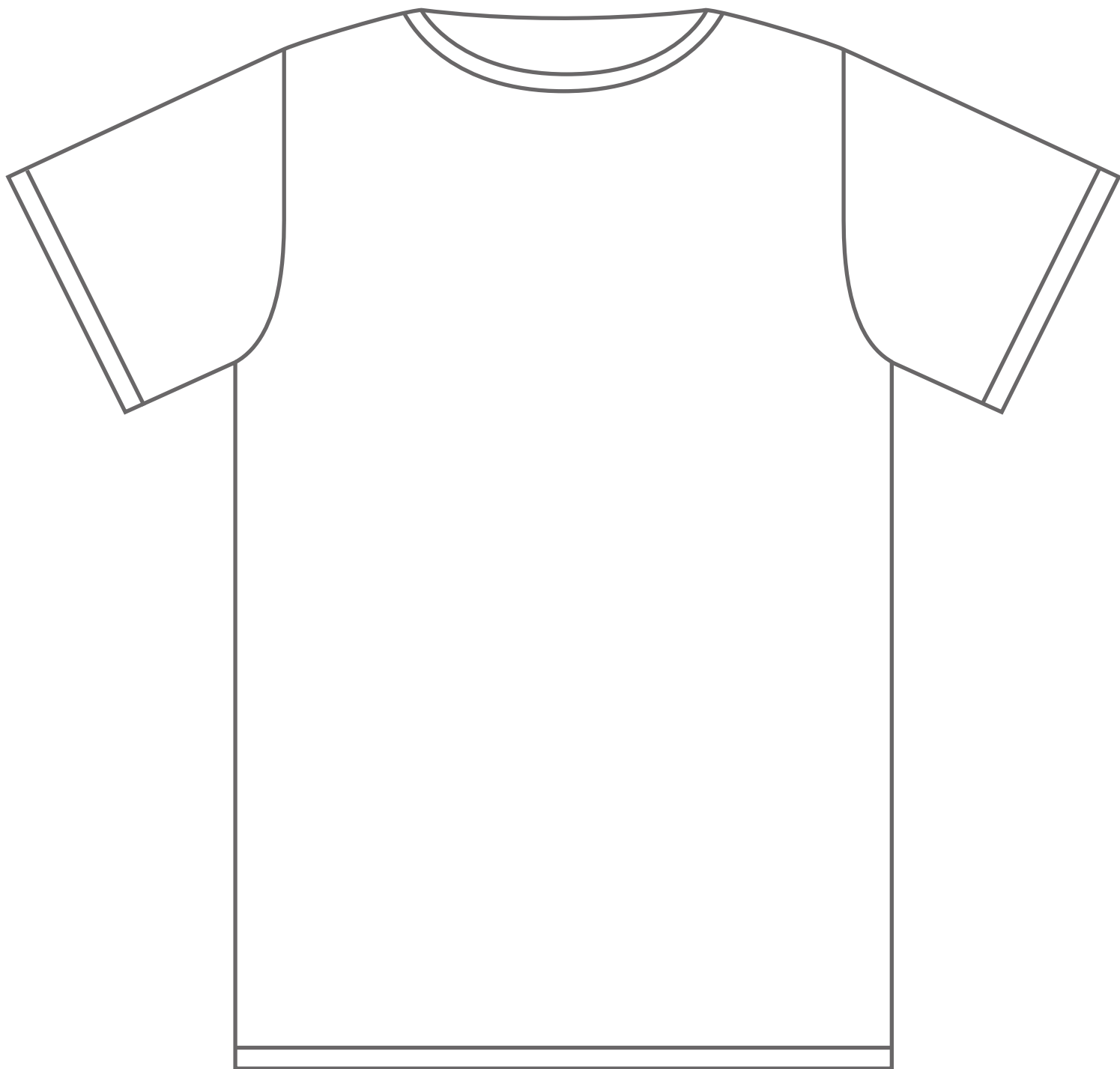
Pozrite sa na emodži rúk s dvoma prstami. Ako viete, či to znamená mier, víťazstvo alebo číslo 2? A ako vnímate emodži s ohňom? Vyjadruje nebezpečenstvo alebo tiesňovú situáciu? Možno znamená, že je niekto populárny alebo úspešný („Tvoja popularita sa šíri ako oheň!“)? Zmení sa význam podľa toho, kde je emodži umiestnené (uškrňajúce sa emodži na domácej úlohe môže znamenať, že učiteľ prácu považuje za dobrú, avšak v textovej správe od kamaráta môže znamenať, že je daný kamarát šťastný alebo žartuje).

Získané poznatky

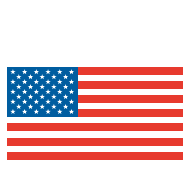
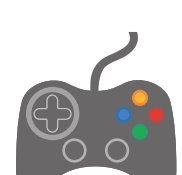
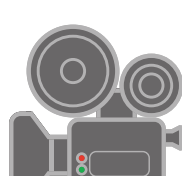
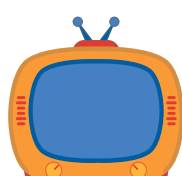
Kedže sme tvorcovia médií, pred zverejnením textu alebo obrázka na internete by sme sa mali na chvíľu zastaviť a spýtať sa: „Akým spôsobom môže druhý človek pochopiť moje poslanstvo? Viem s istotou, že to pochopí?“ Tú istú otázku by sme si mali klásť, keď komentujeme obsah druhých ľudí. „Naisto rozumiem tomu, čo svojim obsahom myslia? Ako to môžem vedieť?“

Materiál: 5. aktivita

Tričko bez potlače

Tabuľka s emodži

Rámcovanie

Poznámka pre pedagógov:

Pri vytváraní médií sa ľudia rozhodujú. Najzákladnejšou otázkou je, čo zahrnúť a čo vynechať. Táto lekcia pomôže žiakom pozrieť sa na seba ako na tvorcov médií, ktorí sa rozhodujú, čo zdieľať na internete.

Ciele pre žiakov

- ✓ **Predstaviť si** seba ako tvorcov médií
- ✓ **Pochopiť**, že tvorcovia médií sa rozhodujú o tom, čo ukážu a čo ponechajú mimo rámca
- ✓ **Používať** koncept rámčovania a pochopiť pomocou neho rozdiel medzi tým, čo zverejniť a čo ponechať súkromné alebo neviditeľné

Pozhovárajme sa

Tvorcovia vizuálnych médií kontrolujú množstvo zverejňovaných informácií pomocou **rámčovania**. Rozhodujú sa, čo zahrnúť do rámca (čo môžeme vidieť) a čo zostane mimo neho (čo je neviditeľné).

Aktivita

Potrebné materiály:

- kartotečné lístky a nožnice (jedna súprava na žiaka);
- materiál Čo je zahrnuté v rámci?, prípadne obrazovka alebo inteligentná tabuľa, kam sa premietajú príslušné obrázky.

Prejdite jednotlivé aktivity ako trieda a potom diskutujte:

1. Rámcovanie

Všetky médiá sú výsledkom série rozhodnutí tvorcov daných médií. Jedným dôležitým rozhodnutím je, čo zahrnúť, a druhým, čo vynechať. Keď vytvárame fotky alebo videá, čo je „dnu“ a čo „vonku“ je oddelené rámom.

Ukážeme si, ako to funguje. Každý si vezme kartotečný lístok a vystrihne v strede obdĺžnik, čím si vytvorí vlastný rám.

Podržte tento rám vo vystretej ruke a posúvajte ho smerom k sebe a od seba (to isté si môžeme vyskúšať pomocou funkcie priblíženia vo fotoaparáte). Čo vás zaujalo na tom, čo vidíte v ráme? Čo sa stane, keď ho pohnete do strán? Existuje spôsob, ako držať rám tak, aby ste videli iba niektorých spolužiakov a iných zase nie? Čo ak chcete vidieť iba niektoré veci na stene a zvyšok ponechať mimo?

Keď ovládáte polohu rámu, ste tvorcami médií. Máte vo vlastných rukách rozhodnutie, čo zahrnúť a čo vynechať. Čo sa rozhodnete ponechať mimo rámu, stále existuje v skutočnom svete, no ľudia, ktorí sa pozerajú na médium, ktoré ste vytvorili, to nikdy neuvidia.

2. Zahrnúť alebo vynechať?

Vezmite si materiál **Čo je zahrnuté v rámci?** a pozrite sa na obrázok 1A. Čo podľa vás vidíte? Ako viete, čo to je? Teraz sa pozrite na obrázok 1B. Ako vám ďalšia informácia pomohla lepšie pochopiť, na čo sa pozeráte?

Skúste to znova s obrázkom 2A. Čo podľa vás vytvára tieň na obrázku? Aký máte na to dôkaz? Obrázok 2B pridáva ďalšie informácie. Bol váš odhad správny?

3. Príliš veľa informácií?

Dodatočné informácie nie sú vždy užitočné. Niekedy informácie predstavujú rozptýlenie, ktoré znižuje našu schopnosť pochopiť menší výsek obrazu a vychutnať si ho. Pozrime sa na príklad číslo tri v pracovnom zošite.

Je zábavné pozrieť sa na to, ako sa vytvárajú niektoré veci. Dokážete si však predstaviť, že vždy, keď pozeráte film, televíznu reláciu alebo video, by ste nevideli iba malý rámeček, ale zároveň všetky kamery, mikrofóny, členov tímu a okraje scény? Myslíte si, že by ste si užili zobrazený príbeh rovnako?

4. Každý sa rozhoduje

Keď zdieľame niečo na internete, vytvárame médium. A podobne ako producenti filmu, videa alebo televíznej relácie aj my sa môžeme rozhodnúť, čo ľudia uvidia, čo zostane vo vnútri rámca, a čo zostane ukryté pred zrakmi divákov mimo rámeček.

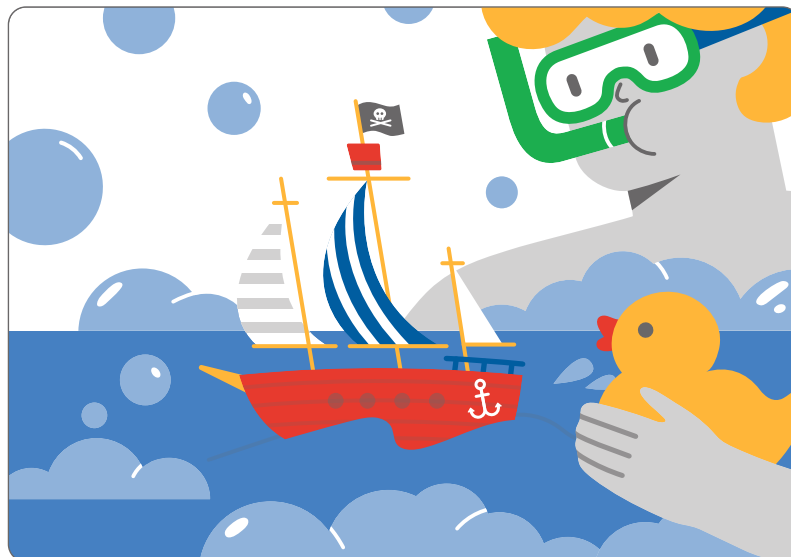
Získané poznatky

Ako tvorcovia médií umiestňujeme „rámeček“ okolo obsahu, ktorý zdieľame na internete. Ľudia tak vidia iba to, čo chceme, aby videli. Je dôležité na to nezabúdať pri zdieľaní informácií na internete, aby sme osobné alebo súkromné informácie ponechali mimo „rámeček“.

Čo je zahrnuté v rámci?

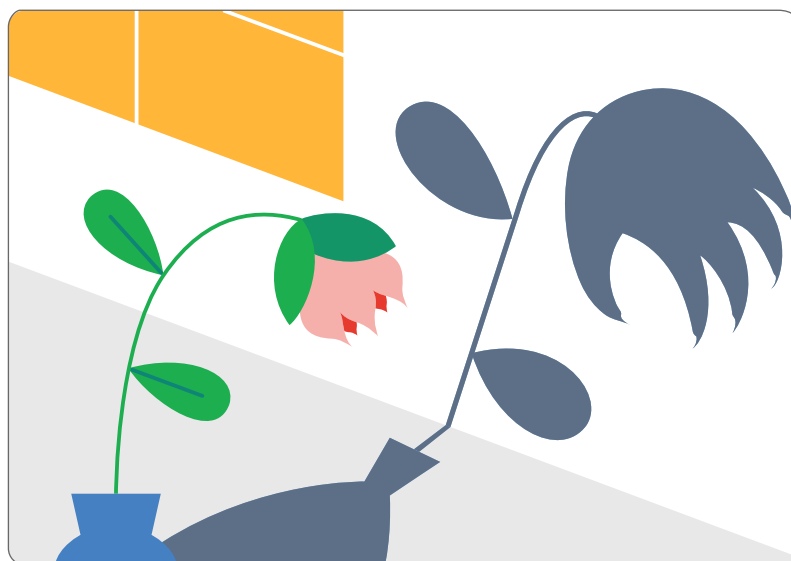
1A

1B

2A

2B

3A

3B

Interland: Hora ostražitosti

V hornatom centre Interlandu sa všetci stretávajú a ich cesty sa krížia. Je však dôležité neustále dbať na to, čo a s kým zdieľame. Informácie cestujú rýchlosťou svetla a jeden z vašich známych internautov zdieľa všetko možné.

V počítači alebo mobilnom zariadení (napríklad tablete) otvorte webový prehliadač a prejdite na g.co/MindfulMountain.

Námety na diskusiu

- Nechajte žiakov, aby si zahrli Horu ostražitosti, a potom s nimi pomocou nižšie uvedených otázok diskutujte, čo im hra priniesla. Väčšina žiakov sa viac poučí, keď budú hrať sami, ale môžete tiež vytvoriť dvojice. To môžu obzvlášť oceniť mladší žiaci.
- Keď vezmete do úvahy všetky príspevky, ktoré ste zdieľali v hre, ktoré z nich by ste pravdepodobne zdieľali aj v skutočnom živote? Prečo?
  - Opíšte situáciu, keď sa vám stalo, že ste omylom zdieľali niečo, čo ste zdieľať nemali.
  - Prečo sa podľa vás jednej postave z Hory ostražitosti vraví megazdieľač?
  - Opíšte správanie postavy megazdieľača a ako môžu jeho činy ovplyvniť hru.
  - Zmenilo hranie Hory ostražitosti spôsob, akým budete zdieľať svoje príspevky na internete v budúcnosti?
  - Uveďte jednu vec, ktorú po týchto lekciách a hraní hry budete robiť odlišne.
  - Uveďte jeden príklad negatívnych dôsledkov, ktoré môže mať verejné nazdieľanie niečoho, čo by malo zostať iba medzi priateľmi?
  - Ako postupovať, keď omylom zdieľame niečo osobné? Ako postupovať, keď niekto s vami omylom zdieľa niečo príliš súkromné?